PROCIJENJENI UČINCI IZLASKA VELIKE BRITANIJE IZ EU NA GLOBALNI FINANCIJSKI SEKTOR

Amižić, Božena

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:793249

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-20**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

PROCIJENJENI UČINCI IZLASKA VELIKE BRITANIJE IZ EU NA GLOBALNI FINANCIJSKI SEKTOR

Mentor:
Izv. prof. dr. sc. Ercegovac Roberto

Student:
Amižić Božena

Split, rujan, 2017.

SADRŽAJ:

1. UVOD 1
2. PRAVNI I POLITIČKI PROCES IZLASKA VELIKE BRITANIJE IZ EUROPSKE UNIJE 2
2.1. Pravni i politički proces izlaska Velike Britanije iz EU 2
2.1.1. Članak 50. Ugovora o Europskoj uniji (UEU) 4
3. ZNAČAJ VELIKE BRITANIJE NA GLOBALNI GOSPODARSKI I FINANCIJSKI SUSTAV 6
3.1. Utjecaj Brexita na financijski sustav 6
4. MODELI ANALIZE UČINKA 9
4.1. Pregled starijih prognostičkih („ex ante“) istraživanja o izlasku VB iz EU 9
4.1.1. Prognostička istraživanja temeljena na trgovinskim modelima 9
4.1.2. Prognostička istraživanja temeljena na makroekonomskim modelima 16
4.1.3. Prognostička istraživanja koja nisu temeljena na vlastitim modelima 22
4.2. Glavni zaključci 28
4.3. Preostali rizici i neizvjesnosti 29
5. PROCJENJENA REAKCIJA EU 30
5.1. Reakcija Europskog parlamenta 30
5.2. Smjernice Europskog vijeća za pregovore o „Brexitu“ 31
6. ZAKLJUČAK 39
LITERATURA 40
POPIS TABLICA 41
SAŽETAK 42
SUMMARY 43

1. UVOD

U ovome radu pobliže će se objasniti pravni i politički proces izlaska Velike Britanije iz Europske unije (Brexit).

Europska unija (kratica EU) je jedinstvena međuvladina i nadnacionalna zajednica 28 europskih država, nastala kao rezultat procesa suradnje i integracije koji je započeo 1951. godine.

Prva država koja je na pragu izlaska iz Europske unije je Velika Britanija čija vlada je 29.03.2017., nakon referenduma održanog u lipnju 2016., podnijela zahtjev za izlazak.

Naime sam izlazak Velike Britanije iz Europske unije popraćen je nizom istraživanja koji se neposredno analiziraju, ukazujući na različite učinke koji će izazvati mnogobrojne reakcije na buduće događaje.

Veliki početni šok, prouzrokovan novonastalom situacijom, pokrenut će događaje koji će se daljnje odvijati u različitim pravcima s obzirom na postignute dogovore između Velike Britanije i EU.

Kako je ovo povijesno prvi i jedinstven slučaj izlaska neke države iz EU, očekuje se da će pregovori između Velike Britanije i EU u pravnom, političkom i gospodarskom smislu biti teški i dugotrajni.

2. PRAVNI I POLITIČKI PROCES IZLASKA VELIKE BRITANIJE IZ EUROPSKE UNIJE

2.1. Pravni i politički proces izlaska Velike Britanije iz EU

Člankom 50. Ugovora o Europskoj uniji utvrđen je postupak kojim se državi članici omogućuje da se povuče iz Europske unije ako to želi. Prvi je put uveden 2007. Ugovorom iz Lisabona. Država članica o svojoj namjeri da istupi iz EU-a mora obavijestiti Europsko vijeće. Način na koji će to učiniti nije posebno propisan.

O sporazumu o povlačenju mora se pregovarati u skladu s člankom 218. stavkom 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

Faza 1. Predsjednik Europskog vijeća Donald Tusk sazvat će izvanrednu sjednicu Europskog vijeća 29. travnja. Europsko vijeće konsenzusom će donijeti skup smjernica o uređenom povlačenju Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije. Tim će se smjernicama na temelju zajedničkog interesa Europske unije i njezinih država članica odrediti opća načela kojih će se EU pridržavati tijekom pregovora.[1]

Faza 2. Nakon donošenja smjernica Komisija će vrlo brzo Vijeću dostaviti preporuku za otvaranje pregovora, o čemu će odlučiti Kolegij povjerenika četiri dana nakon sjednice Europskog vijeća.

Faza 3. Vijeće će zatim morati odobriti početak pregovora donošenjem niza pregovaračkih smjernica. Te smjernice moraju se donijeti izrazitom kvalificiranom većinom (72 % od 27 država članica, odnosno 20 država članica koje čine 65 % stanovništva EU27). Nakon donošenja smjernica pregovarač Unije, kojeg imenuje Vijeće, dobit će mandat za početak pregovora o povlačenju države članice.

Pregovori o uređenom povlačenju moraju se završiti u roku od dvije godine od trenutka aktivacije članka 50. Ako se u tom razdoblju ne postigne sporazum, na državu koja se povlači prestat će se primjenjivati postojeći Ugovori. Na kraju pregovora pregovarač Unije predstavit će Vijeću i Europskom parlamentu prijedlog sporazuma, kojim će se utvrditi okvir budućeg

[1] Europska komisija (2017): Članak 50. Ugovora o Europskoj uniji – dokument s najčešćim pitanjima, [Internet], raspoloživo na: europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-648_hr.pdf, [06.07.2017.].

odnosa Ujedinjene Kraljevine s EU-om. Europski parlament, uz sudjelovanje zastupnika u Europskom parlamentu iz Ujedinjene Kraljevine, mora dati svoju suglasnost, i to odlučujući jednostavnom većinom. Vijeće će sklopiti sporazum, odlučujući izrazitom kvalificiranom većinom. Sporazum mora ratificirati i Ujedinjena Kraljevina u skladu sa svojim ustavnim odredbama.

Pregovori će trajati približno 18 mjeseci (od početka lipnja 2017. do listopada/studenoga 2018.). Čelnici država ili vlada EU27 pozvali su Vijeće da imenuje Europsku komisiju pregovaračem Unije, a kao glavnog pregovarača prihvatili su Michela Barniera, kojeg je imenovala Komisija. Europska komisija, kao pregovarač Unije, i Michael Barnier, kao glavni pregovarač Komisije, sustavno će izvješćivati Europsko vijeće, Vijeće i njegova pripremna tijela. Michael Barnier detaljno će i redovito tijekom pregovora obavješćivati Europski parlament o razvoju događaja. Naravno države članice izravno će sudjelovati u pripremi pregovora, davati smjernice pregovaraču Unije i procjenjivati napredak. Stoga će u Vijeću biti osnovana posebna radna skupina sa stalnim predsjednikom kako bi se zajamčilo da se pregovori vode u skladu sa smjernicama Europskog vijeća i pregovaračkim smjernicama Vijeća. Europsko vijeće stalno će pratiti razvoj događaja i prema potrebi ažurirati svoje smjernice tijekom pregovora.

O praktičnim pitanjima, kao što su jezični režim i struktura pregovora, dogovorit će se pregovarači EUa i Ujedinjene Kraljevine. Pregovori će se odvijati u Bruxellesu.[2]

Ugovori EU-a prestat će se primjenjivati na Ujedinjenu Kraljevinu od datuma stupanja sporazuma na snagu ili dvije godine od obavijesti o povlačenju ako se sporazum ne potpiše. Vijeće može jednoglasno odlučiti produljiti to razdoblje. Do povlačenja država članica ostaje članicom Europske unije sa svim pravima i obvezama koji proizlaze iz članstva, uključujući načelo lojalne suradnje u skladu s kojim si Unija i sve njezine države članice međusobno pomažu pri izvršavanju Ugovora. Ukoliko se ne postigne sporazum, dvije godine nakon obavijesti o povlačenju ugovori EU-a jednostavno će se prestati primjenjivati na Ujedinjenu Kraljevinu. Sve zemlje koje su se povukle iz EU-a mogu podnijeti zahtjev za ponovno pristupanje, ali u tom slučaju moraju proći kroz postupak pristupanja. Aktivacija članka 50. ovisi o Ujedinjenoj Kraljevini, ali nakon što ga aktivira, taj postupak nije moguće jednostrano poništiti. Nakon obavijesti o povlačenju više nije moguć povratak na prijašnje stanje. U članku 50. nije predviđeno jednostrano povlačenje obavijesti.

[2] Europska komisija (2017), ibidem, [06.07.2017.].

Europski parlament će morati odobriti sve sporazume vezano uz izlazak Ujedinjene Kraljevine iz EU-a. Prilikom glasovanja će zastupnici provjeriti jesu li uvažene sve napomene Parlamenta: interesi građana moraju biti na prvom mjestu. Pregovori se moraju voditi u dobroj vjeri i uz punu transparentnost. Ne smije se odstupati od sigurnosti radi budućih ekonomskih odnosa. Mirovni proces se mora nastaviti u Sjevernoj Irskoj te je potrebno izbjeći tvrdu granicu s Republikom Irskom. Ujedinjena Kraljevina mora poštivati sve obveze koje je preuzela, uključujući one koje se odnose na proračun. Obrisi budućih odnosa između EU-a i Ujedinjene Kraljevine mogu se raspraviti tek nakon što se postigne značajan napredak u razgovorima o načinu na koji će Ujedinjena Kraljevina otići. Tu nema biranja: sudjelovanje u jedinstvenom tržištu je moguće samo uz slobodno kretanje robe, kapitala i ljudi. Ne može biti posebnih pregovora s pojedinačnim državama članicama EU ili onima koje to nisu.Zastupnici su usvojili prioritete Parlamenta za početak pregovora uz ogromnu većinu od 516 od ukupno 751 glasova.[3]

2.1.1. Članak 50. Ugovora o Europskoj uniji (UEU)

Članak 50. Ugovora o Europskoj uniji (UEU):[4]

1. Svaka država članica može donijeti odluku o povlačenju iz Unije u skladu sa svojim ustavnim odredbama.

2. Država članica koja donese odluku o povlačenju, o svojoj namjeri obavješćuje Europsko vijeće. S obzirom na smjernice koje daje Europsko vijeće, Unija pregovara i sklapa s tom državom sporazum kojim se utvrđuju aranžmani njezina povlačenja, uzimajući pritom u obzir okvir za njezin budući odnos s Unijom. Sporazum se pregovara u skladu s člankom 218. stavkom

3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Sporazum u ime Unije sklapa Vijeće, odlučujući kvalificiranom većinom, uz prethodnu suglasnost Europskog parlamenta. 3. Ugovori se na dotičnu državu prestaju primjenjivati od dana stupanja na snagu sporazuma o povlačenju ili,

[3] Europski parlament (2017): Ograničenja u pregovorima o Brexitu, [Internet], raspoloživo na: https://www.europarltv.europa.eu/hr/programme/eu-affairs/red-lines-on-brexit-negotiations-1, [17.08.2017.].
[4] Europska komisija (2017): Članak 50. Ugovora o Europskoj uniji – dokument s najčešćim pitanjima, [Internet], raspoloživo na: europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-648_hr.pdf, [06.07.2017.].

ako do toga ne dođe, dvije godine od obavijesti iz stavka 2., osim ako Europsko vijeće, u dogovoru s dotičnom državom članicom, jednoglasno odluči produljiti to razdoblje.

4. Za potrebe stavaka 2. i 3. član Europskog vijeća ili Vijeća, koji predstavlja državu članicu koja se povlači, ne sudjeluje ni u raspravama Europskog vijeća ili Vijeća ni u donošenju odluka koje se na nju odnose. Kvalificirana se većina utvrđuje u skladu s člankom 238. stavkom 3. točkom (b) Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

5. Ako država koja se povukla iz Unije ponovno zatraži pristupiti Uniji, njezin zahtjev podliježe postupku iz članka 49.[5]

[5] Europska komisija (2017): ibidem, [06.07.2017.].

3. ZNAČAJ VELIKE BRITANIJE NA GLOBALNI GOSPODARSKI I FINANCIJSKI SUSTAV

3.1. Utjecaj Brexita na financijski sustav

Burze su se smirile, no mnogi smatraju da najgore tek slijedi. Ima i onih koji nisu pretjerano zabrinuti razvojem događaja, poput dioničara Londonske burze, koji su gotovo jednoglasno poduprli spajanje s Deutsche Borse usprkos referendumu. U tom spajanju, ali zapravo njemačkom preuzimanju, jedan je od većih problema sjedište budućeg zajedničkog entiteta.

Kao što se moglo i pretpostaviti, burzovna panika zbog izlaska Ujedinjenog Kraljevstva iz Unije relativno je brzo splasnula iako se, gledano kroz prizmu svjetskih burzi, u prvim danima nakon iznenađujuće odluke britanskih birača stjecao dojam da je kraj svijeta blizu. Dan nakon sudbonosnog referenduma o ostanku u Britancima očito omraženoj Europskoj uniji burze su hladno izbrisale dva bilijuna dolara, a vrijednost britanske funte zabilježila je najveći pad u posljednjih 31 godinu. Sasvim očekivano, pad se osjetio na svim relevantnim i manje relevantnim svjetskim burzama: Frankfurt je pao za sedam posto, Pariz za osam, talijanski FMIB i španjolski indeks IBEX pali su za solidnih 12 posto, japanski Nikkei 7,9, Hang Seng u Hong Kongu za 2,9 posto, a Wall Street za više od tri posto. Velik dio boli osjetile su banke poput Unicredita (pad od 24 posto), Santandera (izgubio je 20 posto vrijednosti), Barclaysa i RBS-a (obje više od 30 posto pada u početku trgovanja, no do kraja petka vraćen je velik dio vrijednosti). Istodobno su jen, dolar i švicarski franak dobili na snazi kao klasične valute utočišta, što je scenarij koji se redovito ponavlja u svakoj kriznoj situaciji. Zanimljivo, London, epicentar svih tih problema, pao je za samo 3,2 posto, što i nije toliko strašno, a čini se kako je blago prizemljenje uslijedilo kao posljedica pada funte. Investitori su pretpostavili da bi iznimno niska funta mogla koristiti domaćoj ekonomiji, odnosno jačanju izvoza.[6]

Koliko god globalna reakcija bila očito negativna, panika ni u jednom trenutku nije dosegla razmjere nekakvog „crnog četvrtka“ i već je do kraja trgovanja u petak bilo naznaka smirivanja strasti.

[6] Figenwald, V. (2016.): Nakon Brexita, Lider, br. 562, str. 64-65

Burze, naime, imaju tendenciju pretjerivati i reagirati burno na događaje jasne ekonomske osnove, često djelujući više psihološki. Iako tržišta obično uračunaju, barem djelomično, mogućnost negativnih ishoda u trgovanje, pogotovo kad je ta mogućnost naznačena mjesecima pa i godinama unaprijed, odluka o izlasku iznenadila ih je, što objašnjava buran dan trgovanja u petak nakon referenduma. Snažna refleksna reakcija najviše je bila rezultat nesigurnosti koja je bila neizbježna nakon referendumskih rezultata i koja će postojati vjerojatno još godinama, dok se ne razjasni sudbina jedne od najvećih ekonomija Europske unije, odnosno ne utanače uvjeti izlaska. Burze pak ne mogu godinama zato biti u minusu pa je neugodno iznenađenje amortizirano vrlo brzo. Primjerice, londonski FTSE u prvim je satima trgovanja brutalno izudaran, ali do kraja dana završio je malo više od tri posto u minusu, daleko od nepopravljive katastrofe. Još jedan faktor u naglom padu bilo je sve dublje uvjerenje investitora dan prije u pozitivan ishod referenduma, odnosno ostanak Velike Britanije u Uniji, zbog čega su tržišta rasla. Ono što je uslijedilo uvelike je bila jednostavno korekcija pogrešnog predviđanja od dana prije.

Negativni sentiment nastavio se u ponedjeljak, drugi dan trgovanja nakon referenduma, no kako je tjedan odmicao, splašnjavala je i uzbuđenost tržišta. Već potkraj sljedećeg tjedna vrijednost dionica počela se vraćati u normalu pa je primjerice, britanski FTSE vratio sav gubitak prijašnjih dana. Usporedno s oporavkom burzi počeli su se stabilizirati i tečajevi; funta je još prošli tjedan ojačala prema dolaru i euru. Pretpostavljeno je rezoniranje da su investitori događaje neposredno nakon referenduma okarakterizirali, nakon malo promišljanja, kao napuhane, a dio njih smirila je svijest u spremnosti središnjih banaka, pogotovo Engleske središnje banke, na sve potrebne intervencije da bi se vratila stabilnost.[7]

Komentari analitičara i investitora potpuno su se izmijenili u samo nekoliko dana, iz histerična očekivanja armagedona u tvrdnje o smiješnoj prenapuhanosti prošlotjedne reakcije. „To nikad nije ni bio kraj svijeta“ izjavio je za BBC Jeff Weniger, strateg u BMO Private Banku, te dodao da su „takve reakcije bile smiješne“.
Isti članak upozorava i na možebitnu lažnu uljuljkanost zbog očekivanja uvjeta pregovora između EU i UK. Prema takvu tumačenju, tržišta su se primirila privremeno jer računaju s UK-ovim pristupom zajedničkom tržištu i nakon izlaska, ali i zbog dugotrajnosti procesa izlaska. Ujedinjeno Kraljevstvo ne može doista napustiti Europsku uniju najmanje još dvije godine, a barata i s mnogo duljim razdobljem razdruživanja. Mišljenja su podijeljena ovisno o

[7] Figenwald, V. (2016.), ibidem, str. 64-65

danu i tekstu; neki analitičari sasvim su spokojni i povratak u svakodnevno trgovanje smatraju jedinim logičnim ishodom, a neki vjeruju kako bi najgore tek moglo uslijediti.

Bez obzira na moguće kompliciranje izlaska, nekako se racionalnije čini pretpostaviti da će tržište, jednom kad je apsorbiralo šok zbog pogrešnog očekivanja, u idućem razdoblju moći pravodobno uračunati daljnje negativne promjene u odnosu između UK i EU i reagirati mnogo mirnije. Proces će, neovisno o stvarnome vremenskom rasporedu, ući u mirnije vode dogovaranja i pregovaranja pa se nekakvi veći šokovi na tržištu ne čine izglednima. Osim toga, sve bi daljnje reakcije trebale biti usklađenije s realnim ekonomskim temeljima umjesto utemeljene na masovnoj histeriji. Svaku nepovoljnu stavku budućeg odnosa odmetnute članice s EU tržišta će mirnije uzeti na znanje i uračunati u trgovanje, nekakva je načelna logika, premda se s tržištem nikad ne može biti siguran. Ima i onih koji nisu pretjerano zabrinuti razvojem događaja, poput dioničara Londonske burze, koji su gotovo jednoglasno poduprli spajanje s Njemačkom (Deutsche Borse) usprkos neočekivanom referendumskom rezultatu. U onome što se službeno naziva spajanjem, ali zapravo je njemačko preuzimanje, jedan od većih problema bilo je sjedište budućeg zajedničkog entiteta, koje se treba nalaziti u Londonu. UK-ovim izlaskom iz Europske unije to baš i ne djeluje kao mudro rješenje, no dioničari zasad ne vide problem iako ga regulatori u Njemačkoj itekako vide. Prva je prepreka preskočena, međutim, tek je početak. Zapravo, prava bitka za spajanje tek počinje.[8]

[8] Figenwald, V. (2016.), ibidem, str. 64-65

4. MODELI ANALIZE UČINKA

4.1. Pregled starijih prognostičkih („ex ante“) istraživanja o izlasku VB iz EU

Provedene su različita istraživanja o procjeni ekonomskih utjecaja zbog mogućnosti izlaska VB iz EU i prije nego što se ovakav scenarij ostvario. U širem smislu mogu se podijeliti u dvije grupe: primarna istraživanja i sekundarna istraživanja koja se temelje na već postojećim istraživanjima.[9]

4.1.1. Prognostička istraživanja temeljena na trgovinskim modelima

- Istraživanje Booth i sur. (2015.) (Open Europe)

Važno i vrlo detaljno istraživanje o utjecaju izlaska Velike Britanije iz Europske Unije (u daljnjem tekstu: Brexit)[10] objavljeno je od strane „Open Europe“ - britanski trust mozgova. U istraživanju se koristio model opće ravnoteže kako bi se procijenili mogući učinci Brexit-a.

Autori razlikuju četiri scenarija s mogućim učincima do 2030. g.

1. U najgorem slučaju: Velika Britanija ne želi sklopiti novi preferencijalni sporazum o trgovini s EU, tako da bi nove trgovinske barijere utjecale na pristup britanskih poduzeća u EU. Sporazum o slobodnoj trgovini s trećim zemljama bi ostao nepromjenjen. Velika Britanija bi sačuvala godišnji neto doprinos koji bi trebala uplatiti u proračun EU. Ovaj scenario rezultira trajnom gubitku od 2,2 posto BDP-a.
2. Scenario 2: Velika Britanija sklopi sveobuhvatan sporazum o slobodnoj trgovini s EU koji uključuje slobodan pristup tržištu roba unutar EU te umjerenim ograničenjima na tržištu usluga i u području direktnih stranih ulaganja. Sporazum o slobodnoj trgovini s trećim zeljama ostaje uglavnom nepromijenjen. Dio godišnjeg neto doprinosa koji bi Velika Britanija trebala uplatiti u proračun EU ostao bi sačuvan. Ovakav scenario rezultira trajnom gubitku od 0,8 posto BDP-a.

[9] Berthold, B. (2016): Brexit – The Economic Impact, Institut der deutchen Wirtschaft Koln, Koln, str. 38-39
[10] Brexit – proces izlaska Velike Britanije iz Europske unije

3. Scenario 3: Velika Britaija se odluči na unilateralan pristup o slobodnoj trgovini s ostatkom svijeta. Ovakav pristup rezultira dodatnoj dobiti za Veliku Britaniju radi ukidanja carinskih troškova te niže cijene konkurencije iz drugih dijelova svijeta koji dovode do nižih troškova i većoj specijalizaciji (+0,75 posto BDP-a). Također, Velika Britanija provodi i ambiciozan plan deregulacije koji donosi dodatne dobitke (+0,7 posto). Velika Britanija ostvaruje dobit od 0,64 posto BDP-a.
4. U najboljem slučaju: nastavljajući se na prethodni scenario, Velika Britanija provodi iznimno ambiciozan pristup deregulacije. Ukupni dobitak se podiže na 1,55 posto.

U istraživanju se također spominje značajan rizik da bi britanska vlada nakon Brexita mogla povećati troškove poslovanja i potkopati konkurentnost provođenjem politika intervencije.

Prema autorima, politički realan raspon bi bio između -0,8 posto i +0,6 posto BDP-a.[11]

Model opće ravnoteže (CGE)

Modeli opće ravnoteže su standardni alati za procjenu utjecaja mjere trgovinske politike kao što su trgovinski sporazumi. Tako su također prikladni za simulaciju Brexita ili za kvantificiranje prednosti za Veliku Britaniju od slobodne trgovine dobrima i usluga s drugim državama članicama EU. Model opće ravnoteže pokušava uhvatiti učinke trgovinskog sporazuma na (endogene) ciljne varijable kao što su BDP, zaposlenosti, potrošnje ili izvoza. Rezultati se mjere kao razlika između dvije buduće ravnoteže (nakon nekoliko godina) - vrijednost ciljne varijable koja rezultira ravnotežom gospodarstva s simuliranim šokom iu drugoj ravnoteži bez nje. Model opće ravnoteže treba predstavljati pojednostavljenu verziju cjelokupnog gospodarstva (opća ravnoteža) a ne samo jednog sektora ili tržišta (djelomična ravnoteža). Stoga obično uključuje mnoge zemlje i sektore, kao i glavne relevantne postojeće kanale gospodarstva, transakcije. Štoviše, model pokušava uhvatiti interdependencije i moguće druge okrugle efekte među varijablama. To ga čini relativno složenim, ali omogućuje uključivanje različitih kanala putem kojih trgovinski sporazum utječe na ciljnu varijablu. Model opće ravnoteže ima nekoliko prednosti za kreatore politike koji trebaju procijeniti ekonomski utjecaj određenih mjera politike. Temelji se na ekonomskoj teoriji i omogućavaju ex ante simulaciju rezultata, tako da se sveobuhvatne procjene utjecaja mogu napraviti prije

[11] Berthold, B. (2016): Brexit – The Economic Impact, Institut der deutchen Wirtschaft Koln, Koln, str. 39

nego li je politička opcija implementirana. Osim toga, model se može konstruirati (kalibrirati) da odražava prošlost ekonomskim ishodima i time "stvarnom svijetu". Različite pretpostavke mogu se koristiti kako bi se testirala osjetljivost rezultata na takve varijacije. Međutim, postoji i nekoliko slabosti. Modeli opće ravnoteže relativno su razrađeni zahtjevi za podacima, vremenom i softverom. Štoviše, rezultati značajno ovise o temeljnoj teoriji, konstrukciji i pretpostavkama modela kao i podacima koje koristi. Kako točno ove značajke utječu na rezultate vrlo je teško razumjeti čak i za stručnjaka, zbog složenosti modela opće ravnoteže (crna kutija). Nadalje, Modeli opće ravnoteže koji se tiču trgovinskih pitanja uglavnom su statični i u usporedbi sa sadašnjim stanjem gospodarstva u odnosu sa stanjem gospodarstva u budućnosti kada je nova ravnoteža postignuta nakon prilagodbe šoku. Put prema ovoj novoj ravnoteži nije modeliran i nije sasvim jasno koliko dugo traje faza prilagodbe. Dinamična produktivnost i učinci rasta koji proizlaze iz veće inovacije ili ulaganja općenito nisu uključeni. Sveukupno, tumačenje rezultata modela opće ravnoteže zahtijeva oprez. Fokus bi trebao ležati više na smjeru i veličini rezultata. Uvjerljivost treba provjeriti usporedbom dobivenih rezultati s procjenama drugih modela.[12]

- Istraživanje Ottaviano i sur. (2014a and b)

Ottaviano i sur. pružaju jednu od dvije studije koje koriste novi kvantitativni model trgovine (NQTM), koji se temelji na vrsti gravitacijskog modela. Autori razlikuju dva scenarija:[13]

1. Optimistični scernario:

a) Velika Britanija može dogovoriti sporazum sa EU, slično Švicarskoj i Norveškoj. Kao rezultat toga, nema carine, a necarinske barijere čine jednu četvrtinu smanjenih necarinskih trgovačkih barijera s kojima se susreću američki izvoznici u EU.

b) Nakon Brexita, Velika Britanija neće imati koristi od budućih smanjenja necarinskih trgovačkih barijera u EU. Pretpostavlja se da će prepreke unutar EU pasti za 20 posto brže nego u ostatku svijeta tijekom idućih deset godina.

[12] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 40
[13] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 41

2. Pesimistični scenario:

a) Velika Britanija nije u mogućnosti pregovarati o povoljnim uvjetima, a također postoje i znatna povećanja u troškovima trgovanja. Carinske tarife na robu za najpovlaštenije nacije u međunarodnoj trgovini (MFN) primjenjuju se na trgovinu u Velikoj Britaniji i EU, a Velika Britanija suočena je s dvije trećine smanjenih necarinskih barijera američkog izvoza u EU.

b) Necarinske trgovačke barijere unutar EU pasti će 40 posto brže nego u ostatku svijeta u idućih deset godina.

U oba scenarija glavna potencijalna korist Brexita je sačuvani dio neto doprinosa proračunu EU koji iznosi 0,53 posto BDP-a.

U optimističnom slučaju, na duži rok razina britanskog BDP-a će se smanjiti za 1,1 posto, u pesimističnom slučaju za 3,1 posto (Tablica 1).[14]

Tablica 1: Detaljni rezultati Ottaviano i sur.

Optimistični scenario	
Povećanje EU / VB carinskih tarifa	0 %
Povećanje EU / VB necarinskih barijera	-0.4 %
Budući pad EU / VB necariskih barijera	-1.26 %
Fiskalna korist	0.53 %
Ukupna promjena društvenog standarda	-1.13 %
Pesimistični scenario	
Povećanje EU / VB carinskih tarifa (povlaštenih EU cariskih tarifa)	-0.14 %
Povećanje EU / VB necarinskih barijera	-0.93 %
Budući pad EU / VB necariskih barijera	-2.55 %
Fiskalna korist	0.53 %
Ukupna promjena društvenog standarda	-3.09 %

Izvor: Berthold, B. (2016): Brexit – The Economic Impact, Institut der deutchen Wirtschaft Koln, Koln, str. 43

[14] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 41

Autori smatraju svoje procjene kao donju granicu za gubitke, jer se ne uzimaju u obzir mnogi drugi izvori prihoda od gospodarske integracije. U novoj verziji studije sa sličnim pretpostavkama, Dhingra i sur. (2016) dolaze do usporedivih rezultata. Jedna manja promjena odnosi se na pretpostavke o fiskalnim koristima koje su smanjene u usporedbi s istraživanjem Ottaviana i sur. (2014.), osobito u optimističnom (norveškom) slučaju.[15]

Novi kvantitativni modeli trgovine[16]

S takozvanim novim kvantitativnim modelima trgovine (NQTM) nova klasa trgovinskih modela postala je nedavno popularna, što se može koristiti za procjenu učinaka sporazuma o slobodnoj trgovini ex ante. Dvije od sofisticiranije Brexitove studije: Ottaviano i sur., 2014a; Aichele / Felbermayr, 2015, koriste ovu novu metodu. Ona se temelji na uvidu da uobičajeni modeli opće ravnoteže i nekoliko drugih trgovinskih modela imaju zajedničku jezgru pod određenim pretpostavkama. Na temelju toga, složenost modela opće ravnoteže je genijalno smanjena tako da su samo nekoliko relativno jednostavnih jednadžbi potrebne za matematičko snimanje ove jezgre. Središnja jednadžba temelji se na posebnom obliku gravitacijske jednadžbe, ali je u stanju pokazati kako promjene u trgovinskim barijerama (a time i trgovinskim troškovima) utječu na dobrobit. Osnovna ideja iza ove jednadžbe može se sažeti na sljedeći način: Što je više trgovine stvoreno (i nadomjestak za izdatke za domaću robu), to se povećava dobrobit općenito. Ključni parametar je tzv. trgovinska elastičnost, tj. Vjerojatnost da potrošač kupuje uvoznu robu umjesto domaće robe kada uvoz postane relativno jeftiniji zbog carinskih barijera koje su smanjene. Što je veća vjerojatnost (i elastičnost), to se stvara više trgovina. Međutim, postoji i učinak koji djeluje u drugom smjeru: s većom trgovinskom elastičnosti potrošači implicitno vrednuju strana dobra manje u usporedbi s domaćim dobrima, tako da oba mogu biti relativno lako supstituirana. Dakle, utjecaj povećane trgovine na dobrobit obično jest nešto niži (po jedinici trgovine) u usporedbi s situacijom u kojoj je trgovinska elastičnost manja i gdje je strana roba manje je slična domaćoj robi te stoga se vrednuju više. Jedna od prednosti NQTM-ova leži u činjenici da se mogu uključiti nekoliko značajki stvarnog svijeta koji su važni kao izvori dobitaka od trgovine, na primjer, trgovina intermedijarima, drugačijeg oblika tržišnih struktura, više zemalja i sektora, te heterogene tvrtke. Štoviše, u usporedbi s modelima opće ravnoteže koji

[15] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 43
[16] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 42

se oslanjaju na slične osnovne pretpostavke, NQTM su bolje utemeljene u mikroekonomskoj teoriji i znatno su transparentnije. Lakše je (za stručnjake) kako bi shvatili kako parametri utječu na rezultate jer je nekolicina parametara potrebna i njihovo podrijetlo ili procjena može se i treba temeljito dokumentirati. Međutim, modeli opće ravnoteže dijele mnoge nedostatke. NQTM-ovi se u praksi relativno koriste u teoriji, osobito u smislu da se izvođenje temeljne jednadžbe oslanja na određene potencijalno osjetljive teorijske pretpostavke (slično modelima opće ravnoteže). Na primjer, izbor strukture tržišta može snažno utjecati na rezultate, tako da znanstvenici moraju odabrati tržišne strukture pronađene u stvarnom svijetu. Stoga se rezultati trebaju tumačiti s oprezom i uzeti kao kvalitativne indikacije. Štoviše, kao i modeli opće ravnoteže i NQTM također su samo statični u prirodi jer ne uključuju dinamičke učinke na ekonomski rast. Ipak, NQTMs treba smatrati korakom naprijed u procjeni utjecaja slobodnog trgovinskog sporazuma ili drugih mjera trgovinske politike ex ante. Oni predstavljaju najsuvremenije ekonomske pristupe i ključne publikacije koje su koristeći NQTM-ove modele sadržane u renomiranim referiranim ekonomskim časopisima ili priručnicima.

Gravitacijski model[17]

Gravitacijski model je često korišten ekonometrijski pristup za procjenu ekonomskog utjecaja trgovinskih sporazuma na trgovinske tokove između zemalja. To je ex post metoda koja se oslanja na postojeće podatke i u osnovi odgovara na pitanje što bi se dogodilo trgovinskim tokovima bez trgovinskog sporazuma. Gravitacijski modeli objašnjavaju bilateralne trgovinske tokove s nizom varijabli takvih kao što su prihod trgovačkih zemalja i udaljenost između njih. Uvjet "gravitacija" potječe iz Newtonove fizičke gravitacije. Model gravitacije također pretpostavlja da je bilateralni volumen trgovine (poput gravitacijske sile) veći kada je (ekonomska) veličina dviju zemalja veća i kada je njihova (ekonomska) udaljenost manja (tj. zemlje su bliže jedna drugoj i imaju niže troškove trgovine). Mogu se uključiti dodatne eksplanatorne varijable kao što je zajednički jezik ili zajednička granica. Ove dodatne varijable često se koriste za poboljšanje prikladnosti regresije koja ekonometrijski povezuje objašnjavajuće varijable s bilateralnim trgovinski tokom. Rezultati ekonometrijske analize pokazuju koliko se procijenjeni model može koristiti za objašnjavanje prošlih trgovinskih tokova i koliko su važni sporazumi o slobodnoj trgovini u ovom kontekstu. Učinak trgovinskih sporazuma može se mjeriti uključivanjem varijable (dummy) u regresijsku jednadžbu. Ova varijabla ima vrijednost jedan ako je zemlja članica trgovinskog sporazuma i

[17] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 43-44

obratno nula. Dakle, ako se trgovinski tok povećava tokom trgovinskog sporazuma, ova varijabla „dummy“ imat će snažnu eksplanatornu moć. Regresijski pristup općenito dopušta odvajanje učinaka sporazuma o slobodnoj trgovini iz drugih razloga za veće trgovinske tokove. Zbog ove prednosti, gravitacijski modeli korisni su alat za proučavanje utjecaja trgovinskih ugovora ili članstva u institucijama, kao što je EU ili WTO. Dodatna prednost leži u činjenici da je njihova eksplanatorna snaga podataka o trgovini u stvarnom svijetu obično visoka. No gravitacijski modeli također pokazuju neke slabosti. Iako imaju čvrstu teoriju ne uključuju međudjelovanje sektora i tržišta. Osim toga, gravitacijski modeli objašnjavaju samo trgovinske tokove, a ne blagostanje ili zapošljavanje. Rezultati gravitacijskih modela mogu biti iskrivljeni ako su važne eksplanatorne varijable Izostavljene ili snažno utječu jedne na druge ili ako se podaci zaposlenika pogrešno mjere. Nove procjene pokušavaju se nositi s važnim problemima.

- Istraživanje Aichele/Felbermayr (2015)[18]

Drugo istraživanje koju su proveli Aichele i Felbermayr (2015) i objavio je Bertelsmann Foundation, temelji se na novim kvantitativnim trgovačkim modelima (NQTM) koji se pak temelji na gravitacijskom modelu. Ovo istraživanje je usporedivo s istraživanjem Ottavianom i sur. (2014a), jer npr. ono se također temelji na specijalizaciji trgovine komparativnom prednošću i uključuje posredništvo u trgovini.

Razlikuju se tri scenarija:

1. Povoljniji izlaz: Velika Britanija ima status i trgovinski ugovor s EU sličan Norveškoj ili Švicarskoj. Trgovina nije otežana carinskim tarifama već nekim necarinskim barijerama. Generiraju se novi troškovi trgovanja, jer se poništava pad u troškovima trgovanja zbog pristupanja Europskoj uniji. Kao rezultat toga, realni BDP po glavi stanovnika u Velikoj Britaniji bio bi za oko 0,6 posto niži u 2030. g. nego da je ostala u EU.

2. Veliki rez: nije dogovoren nikakav trgovinski sporazum s EU. Postoje carinske tarife i veće necarinske barijere u trgovini između Velike Britanije i EU. Carinske tarife su na razini kao i u trgovinskim odnosima između EU i SAD. BDP po glavi stanovnika u 2030. g. bio bi između 1,5 i 2,8 posto manji nego li da je Velika Britanija ostala u EU.

3. Izolacija Velike Britanije: u najnepovoljnijem scenariju, Velika Britanija gubi sve privilegije iz sporazuma o slobodnoj trgovini koji EU ima s trećim zemljama. Velika Britanija

[18] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 44-45

može pregovarati o novim sporazumima, ali to je dugotrajan proces i pregovaračka moć Velike Britanije slabija je od one koju ima EU-a. U ovom scenariju, BDP po glavi stanovnika u 2030. g. bi bio niži između 1,6 i 3,0 posto.

Negativni učinak bi mogao biti još i veći ako se razmotre i buduće trgovinske dobiti zemalja članica EU koje bi mogle nastati nakon završetka tekućih trgovinskih pregovora EU s trećim zemljama. Uzimajući u obzir te učinke (oko -1 do -5 posto), pored svih gore navedenih učinaka, Velika Britanija bi dugoročno izgubila povećanje prihoda između 1,5 i više od 7,5 posto.

Gubitci prihodovne strane moraju se neznatno smanjiti, budući da bi Velika Britanija sačuvala cijeli (ili u slučaju povoljnijeg izlaska, dio) iznos koji uplačuje u proračun EU koji iznosi oko 0,5 posto BDP-a.[19]

4.1.2. Prognostička istraživanja temeljena na makroekonomskim modelima

Nekoliko studija koristi makroekonomski model opće ravnoteže koji ne uključuje trgovinske odnose na diferenciran način. Uključuju samo UK ukupni izvoz i uvoz i povezane ukupne prosječne trgovinske barijere (modelirane kao trgovačke troškove). Iz tog razloga, Učinci promjena trgovinskih prepreka na trgovinske troškove s određenim partnerima kao što je EU ili SAD mogu se procjenjivati samo grubo i moraju biti postavljeni s određenim stupnjem proizvoljnosti. Štoviše, učinci specijalizacije trgovine koji su ključni čimbenici u trgovinskim modelima opće ravnoteže teško su obuhvaćeni.

- Istraživanje PwC (2016)[20]

PwC (2016) je provela vrlo novu i prilično sveobuhvatnu studiju. Autori koriste model opće ravnoteže za britansko gospodarstvo s mnogo različitih kanala utjecaja, osobito učinke promjena u migracijskim politikama i veće nesigurnosti u kratkom roku nakon Brexita.

[19] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 45
[20] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 45

Autori razlikuju dva scenarija:

U scenariju FTA, Velika Britanija pregovara o slobodnoj trgovini s EU koja omogućuje Velikoj Britaniji da ostane relativno uglavnom integrirana:

1. Sporazum o slobodnoj trgovini s EU omogućuje nulte tarife u bilateralnoj trgovini. Nepotrebne prepreke se povećavaju umjereno, budući da će se propisi s vremenom razlikovati. NTB se povećavaju za jednu četvrtinu od razlike između NTBs na izvozu u Velikoj Britaniji u usporedbi sa ostatkom svijeta i EU - implicirajući povećanje troškova trgovine od 0,5 posto dvostranog izvoza Velike Britanije i 0,7 posto uvoza iz EU iz EU.

2. U vezi trgovinskih odnosa s trećim zemljama, sporazumi o slobodnoj trgovini s EU nastavljaju se primjenjivati te ne postoji promjena u trgovinskim odnosima sa zemljama koje nemaju sporazum o slobodnoj trgovini s EU. Štoviše, Velika Britanija uspijeva brzo postići FTA sa SAD koji stupa na snagu 2021. Bilateralne tarife se smanjuju za 75% odmah 2021. godine, a preostala tarifa postupno se smanjuje na nulu do 2030. Ovaj UK-US FTA podrazumijeva smanjenje troškova na dvostranom bilateralnom izvozu u Velikoj Britaniji od 0,4 posto i 0,3 posto na uvoz UK iz SAD-a do 2030.

3. Zbog veće slobode u politikama useljavanja, neto priljev migranata s niskim kvalifikacijama iz EU prestaje. Međutim, Velika Britanija ublažava pravila za imigraciju visoko kvalificiranih migranata, tako da je polovica opadanja ponude radne snage kompenzirana visokim kvalifikacijama useljavanja, što je rezultiralo općim padom rada u Velikoj Britaniji opskrbe od 0,7 posto do 2030. u usporedbi s osnovnim scenarijem boravka u EU. Smanjenja ponude rada smanjuje razinu proizvodnje.

4. Nesigurnost nakon Brexita također se smatra u obliku većih premija rizika I time većih kapitalnih troškova za britanske tvrtke - što iznosi 0,5 posto bodova za dug i 0,2 postotnog boda za kapital. U ovom više pozitivno scenariju, utjecaj nesigurnosti vrijedi pet godina i nestaje u drugoj polovici tog razdoblja.

U scenariju Svjetske trgovinske organizacije, Velika Britanija ne uspijeva postići sporazum o slobodnoj trgovini s EU:[21]

1. Što se tiče trgovinskih odnosa s EU, carinske tarife Svjetske trgovinske organizacije (prosječno 2,5 posto) vrijede za izvoz iz Velike Britanije u EU, dok Velika Britanija nameće

[21] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 46

carinske tarife u prosjeku od 2,9 posto na uvoz iz EU. Zbog veće regulatorne razlike s EU, necarinske barijere povećavaju se za tri četvrtine (umjesto jedne četvrtine) između necarinskih trgovinskih barijera prilikom izvoza Velike Britanije u odnosu na ostatak svijeta i EU - što podrazumijeva povećanje troškova od 1,4 posto za dvostrani izvoz Velike Britanije i 1,8 posto uvoza Velike Britanije iz EU.

2. Što se tiče trgovinskih odnosa s trećim zemljama, sporazumi o slobodnoj trgovini s EU prestaju se primjenjivati i moraju se provesti novi pregovari kako bi ponovno stupili na snagu 2026. godine pod istim uvjetima. Trgovinski odnosi s državama koje nemaju sporazum o slobodnoj trgovini s EU ne mijenjaju se. Velika Britanija također pregovara sa SAD-om o sporazumu o slobodnoj trgovini koji će, međutim, prvi put stupiti na snagu 2026. godine (umjesto 2021.). Carinske tarife će se također smanjiti za 75% u 2026. godine, te će se postupno smanjiti na nulu do 2030. godine. Kako će sporazum stupiti na snagu kasnije, sporazum o slobodnoj trgovini između Velike Britanije i SAD-a donijeti će nešto niže smanjenje troškova do 2030. godine - za 0,3 posto na izvoz Velike Britanije i između 0,2 i 0,3 posto na uvoz Velike Britanije iz SAD-a.

3. Zbog otvorenije politike imigracije, neto priljev nekvalificirane radne snage iz EU će se prekinuti. Međutim, za razliku od FTA scenarija, nema povećanja useljavanja visokokvalificiranih zaposlenika tako da će radna snaga u Velikoj Britaniji biti smanjena za 1,4 posto do 2030. godine u usporedbi s osnovnim scenarijem kada bi Velika Britanija ostala u EU.

4. S obzirom na kapitalne troškove, utjecaj neizvjesnosti je isti, ali će trajati devet godina (umjesto pet godina) - dok će u drugoj polovici ovog razdoblja potpuno nestati.

Nekoliko pretpostavki je identično u oba scenarija:[22]

1. Uštedu od fiskalnih davanja za proračun EU 30 (neto doprinosi u iznosu od 0,5 posto BDP-a) vlada koristi u jednakim dijelovima za smanjenje duga i kapitalnih ulaganja.

2. Budući da se većina propisa EU više ne odnosi na Veliku Britaniju, regulatorno opterećenje se smanjuje. Međutim, pozitivan učinak smatra se prilično malim (0,3 posto BDP-a u 2030. g.), dijelom zbog troškova prilagodbe i popuštanja u pregovorima (npr. povećanje uvoza). Štoviše, sloboda postavljanja novih pravila opterećena je globalnim pravilima, posebice u

[22] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 47

financijskom sektoru. Autori „PwC“ istraživanja ističu da se prednosti propisa ne uzimaju u obzir, kako bi pozitivni učinak različitih regulatornih sloboda mogao biti još manji.

Sveukupno gledano, ovi efekti predstavljaju smanjenje od 3 do 5,4 posto realnog BDP-a po glavi stanovnika u oba scenarija, odnosno u kraćem roku do 2020. godine (u usporedbi s osnovnim scenarijem ostanka Velike Britanije u EU). Učinak kratkoročnog djelovanja u znatnoj mjeri prenosi utjecaj nesigurnosti koji će tijekom vremena nestati (tablica 2). Do 2030. g. procjenjuje se da će se realni BDP po glavi stanovnika smanjiti između 0,8 i 2,7 posto - s najvećim udjelom koji proizlazi iz trgovinskih i migracijskih učinaka. Pad BDP-a po kućanstvu u kratkom roku će iznositi 2.100 do 3.700 funti, a 800 do 1.800 funti u dužem roku. Procjenjuje se da će se zaposlenost smanjiti za 350.000 do 600.000 do 2030. g. (Tablica 3).[23]

Tablica 2: Rezultati PwC istraživanja – BDP

(Postotna promjena realnog BDP-a u odnosu WTO scenarij)

	FTA scenarij			WTO scenarij		
	2020.	2025.	2030.	2020.	2025.	2030.
Neizvjesnost	-1,9	-0,1	-0,1	-2,6	-0,9	-0,1
Trgovina	-0,5	-0,5	-0,5	-1,7	-1,9	-2,1
Migracije	-0,8	-0,8	-1,0	-1,3	-1,6	-1,6
Propisi	0,0	0,3	0,3	0,0	0,3	0,3
Fiskalni prihodi	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Ukupni utjecaj na BDP	-3,1	-1,1	-1,2	-5,5	-4,1	-3,5
Promjena broja stanovnika	0,0	-0,2	-0,4	-0,1	-0,5	-0,9
Utjecaj na BDP po glavi stanovnika	-3,0	-0,9	-0,8	-5,4	-3,6	-2,7

Izvor: Berthold, B. (2016): Brexit – The Economic Impact, Institut der deutchen Wirtschaft Koln, Koln, str. 48

[23] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 48

Tablica 3: Rezultati PwC istraživanja – zapošljavanje

(Usporedba utjecaja na ukupnu zaposlenost u Velikoj Britaniji PwC i WTO istraživanja):

	2020.	2025.	2030.
FTA scenarij	-550.000	-450.000	-350.000
WTO scenarij	-950.000	-950.000	-600.000

Izvor: Berthold, B. (2016): Brexit – The Economic Impact, Institut der deutchen Wirtschaft Koln, Koln, str. 48

- Istraživanje Oxford Economics (2016) (ekonomski institut)[24]

Oxford Economics (2016) također je proveo vrlo nedavno i sveobuhvatno proučavanje implikacija Brexita. Međutim, dostupan je samo jedan izvršni sažetak bez naknade, tako da pokrivenost može biti ograničena samo ovdje. Studija istražuje devet scenarija o trgovinskom odnosu između Velike Britanije i EU nakon Brexita. Uzima u obzir utjecaj regulatornih, migracijskih i fiskalnih odluka o gospodarskim uvjetima. Nalazi se temelje na globalnoj ekonomiji Oxford Economics ekonomski model koji je vrlo razrađen (ali ne-trgovinski) model opće ravnoteže.

Kratak pregled odabranih scenarija ističe sljedeće rezultate:

1. U najboljem slučaju koji je sličan članstvu u EU (carinska unija sa EU i visoka razina useljavanja), realni BDP će biti niži za samo 0,1 posto do 2030.

2. U najgorem slučaju (bez sporazuma o slobodnoj trgovini s EU i populističkih mjera, kao što su kontrole useljavanja i bez olakšavanja regulacije), realni BDP će biti za 3,9 posto niži do 2030.

3. Većina scenarija nameće značajan dugoročni trošak na gospodarstvo u Velikoj Britaniji. Međutim, Oxford Economics opisuje čak i najgore scenarije kao "daleko od katastrofalnog".

[24] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 48-49

4. Autori ističu kako vlada Ujedinjenog Kraljevstva može sadržavati potencijalne ekonomske situacije troškova prilikom usvajanja liberalnih gospodarskih politika, kao što su deregulacije, smanjenja poreza i samo limitirana ograničenja useljavanja.

- Istraživanje Pain/Young (2004)[25]

Starija, ali često citirana studija provedena je Pain and Young modelom (2004). Autori provode simulacije s modelom opće ravnoteže - modelom Nacionalnog instituta u ekonomiji Velike Britanije (NiDEM). Slično PwC istraživanju, ovaj model je također dizajniran samo za analizu gospodarstva u Ujedinjenom Kraljevstvu te ne oblikuje trgovinske odnose u detalje poput trgovinskih modela opće ravnoteže.

Analiza modeliranja uključuje nekoliko elemenata koji bi bili relevantni u slučaju Brexita:

1. Što se tiče trgovinske politike, pristup tržištu EU bi bio karakteriziran skupljim tarifama i većim administrativnim teretom povezanim s graničnim kontrolama za kontrolu pridržavanja pravila o podrijetlu.

2. Autori su prilagodili model koji će obuhvatiti utjecaj izravnih stranih ulaganja na produktivnost i tehnološki napredak. Procjenjuje se da 1 posto promjene u zalihama FDI u proizvodnji eventualno mijenja tehnološko povećanje rada. Napredak u proizvodnji za 0,32 posto. U distribuciji i financijskim uslugama brojka je 0,135 posto. FDI također poboljšava izvozne performanse.

3. Neke promjene zbog izlaza iz ZPP-a također su uključene u model.

4. Spremaju se neto doprinosi proračunu EU i dio tog "dobita od neuspjeha" koristi se za smanjenje doprinosa nacionalnih osiguratelja poslodavaca jer autori očekuju kratkoročne troškove zapošljavanja s izlazom iz EU.

Ukupno, autori izračunavaju da će BDP po stalnim cijenama trajno iznositi 2¼ posto niže kao posljedica Brexita.

[25] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 49

4.1.3. Prognostička istraživanja koja nisu temeljena na vlastitim modelima

- Istraživanje CEPR (2013a)[26]

CEPR (2013a) opisuje svoj pristup kao računovodstvenu vježbu, a ne zamjenu za cjelovitu procjenu na temelju modela. Autori se posebno oslanjaju na studije Transatlantskog partnerstva za trgovinu i ulaganja (TTIP) kako bi se dobili troškovi NTB, koji bi pružili procjenu barijera EU tvrtkama koje se temelje unutar i izvan Unutarnjeg tržišta - koriste se za procjenu učinka TTIP za EU i SAD pomoću modernog trgovinskog modela opće ravnoteže.

Na temelju toga, oni razlikuju dva scenarija za Veliku Britaniju nakon Brexita:

1. Opcija poput WTO-a s pristupom tržištu MFN-a u EU. To uključuje razine MFN-a za zajedničke vanjske tarife i NTB troškove koji su slični procjenama za SAD prilikom pristupa internom tržištu EU.

2. FTA slična TTIP-u: nema carina i NTB troškova sličnih onima za koje se predviđa za SAD prema predloženom TTIP-u.

RoO troškovi su uključeni u oba scenarija (uz pretpostavku 6 posto troškova kao udio u vrijednosti prodane robe).

Troškovi socijalne pomoći za Veliku Britaniju iznose 1,77 posto u slučaju članstva u WTO - u i 1,24 posto u slučaju FTA usporedive s budućim TTIP.

- Istraživanje Mansfield (2014.)[27]

Mansfield se također oslanja na druge modele i procjene. Konkretno, on se također oslanja na TTIP studija CEPR (2013b) za EU i SAD (koja koristi moderni trgovinski model opće ravnoteže) da približno predoči troškove Brexita za Veliku Britaniju.

[26] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 50
[27] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 50-51

Autor razlikuje tri scenarija:

A) U najboljem slučaju, UK može povećati svoj BDP za oko 1,1 posto na temelju sljedećih pretpostavki:

1. Pregovaranje velikodušnog izlaznog sporazuma s EU, osiguravajući pristup EFTA-i i pristup značajnom izvozu usluga i prihvaća polovicu ili manje od EU "Aquis communautaire" (cijelo tijelo zakona EU).

2. Sporazumi o slobodnoj trgovini s postojećim trgovinskim partnerima EU-a održavaju se, poneki s manjim izmjenama i dopunama. Velika Britanija također pregovara niz novih sporazuma s vanjskim trgovinski partnerima kao što su Australija, Brazil, Kina, Indija i Rusija.

3. Unutarnji FDI povećava se za 10 posto. Regulatorno opterećenje može se smanjiti od 7,5 milijardi do 33,5 milijarde BDP-a. Neto doprinos EU proračuna se smanjuje s 10 milijardi BDP-a na nulu.

B) U najvjerojatnijem scenariju, ukupni utjecaj na BDP procjenjuje se na 0,1 posto - na temelju sljedećih pretpostavki:

1. Pregovori o zadovoljavajućem izlazu sporazuma s EU. Velika Britanija osigurava EFTA pristup i pristup značajnom izvozu usluga, ali mora prihvatiti dvije trećine "Aquis communautaire" EU-a.

2. Postojeći trgovinski partneri EU-a održavaju svoj sporazum o slobodnoj trgovini sa UK. Velika Britanija pregovara oko novih sporazuma s trgovinskim partnerima kao što su Australija i Brazil, dok će pregovori ići znatno sporije sa Kinom, Rusijom i SAD-om.

3. Unutarnji FDI ostaje konstantan. Regulatorno opterećenje pada na 5 milijardi funti. Doprinosi EU su uništeni tijekom razdoblja od pet godina, ali Velika Britanija doprinosi mali broj zajedničkih programa.

C) U najgorem slučaju, procjenjuje se da se BDP u Britaniji smanjuje za 2,6 posto - temeljem sljedećih pretpostavki:[28]

1. Povlačenje iz EU bez dogovora. Pristup unutarnjem tržištu je izgubljen. Izvoznici u Velikoj Britaniji moraju platiti najpovoljnije carinske tarife.

[28] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 51

2. Nisu sklopljeni drugi sporazumi o slobodnoj trgovini, a neki postojeći sporazumi o slobodnoj trgovini s EU ne mogu se priagoditi novoj situaciji.

3. Unutarnja izravai ulaganja smanjuju se za 35 posto. Velika Britanija smanjuje opterećujuću regulaciju do 3,75 milijardi GBP, ali to ne može neutralizirati utjecaj izolacije od svijeta tržišta. Neto doprinos proračunu EU smanjuje se na nulu.

4. U kriznom scenariju, kamatne stope rastu za 1,5 postotnih bodova što podrazumijeva veći teret duga.

Autor zaključuje: "Iako najvjerojatniji scenarij pokazuje mali pozitivan dobitak, valja naglasiti da to ne bi trebalo automatski značiti da bi izlazak iz Velike Britanije bila dobra stvar. Dobit od +0,1 posto dobra je unutar margine pogreške za takve procjene.“[29]

- Istraživanje Gonand (2016)[30]

Gonand (2016) tvrdi - kao i ovo istraživanje - da standardni trgovinski modeli ne sadrže važne dodatne dobrobiti trgovinske integracije. On se oslanja na važne akademske studije i usredotočuje na specifične dodatne statičke i dinamičke učinke trgovine na razini poduzeća koji povećavaju ukupnu produktivnost gospodarstva: učinak odabira među izvoznicima industrijskog sektora i tehnološkog učinka u korist uvoza tvrtki koje uvoze tehnološke proizvode, s naglaskom na posrednike.

Autor se oslanja na specifične akademske studije kako bi kvantificirali ove dodatne trgovinske efekte i dolazi do grube procjenu dugoročnih učinaka blagostanja Brexita: više od 2 posto na temelju tradicionalnih modela, 3,2 posto zbog učinka izvoza i oko 1,8 posto od uvoza tehnoloških proizvoda. Ukratko, dolazi do ukupnog (donje granice) učinka na razinu BDP-a od više od 7 posto za razdoblje od 15 godina. Na godišnjoj razini, dolazi do prijelaznog pada godišnje stope rasta BDP-a od oko 0,5 postotnih poena.

- Istraživanj CEBR (2015)[31]

CEBR (2015) je jedinstven po tome što se ne bavi izlaznim scenarijima. Umjesto toga, nastoji kvantificirati buduće koristi u Velikoj Britaniji, ukoliko Velika Britanija ostaje članica EU i

[29] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 52
[30] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 52
[31] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 52-53

ukoliko se unutarnje tržište produbi, te ukoliko se mogu zaključiti novi trgovinski sporazumi između EU i drugih zemalja. Analiza se temelji na već postojećim istraživanjima, posebice na istraživanju koju je provela jedinica Europske dodane vrijednosti 2015 g. (European Added Value Unit), kao i na procjeni autora. Procjene sadrže sljedeće rezultate koji bi se realizirali na duži rok:

Tablica 4: Potencijalne koristi za Veliku Britaniju od budućeg napretka EU vezano uz sporazume o slobodnoj trgovini i integracije unutarnjeg tržišta

(Trajni porast razine BDP-a do 2030. u postotku BDP-a Velike Britanije)

Stvaranje digitalnog jedinstvenog tržišta	+0,16
Stvaranje jedinstvenog tržišta za potrošače i građane	+1,04
Stvaranje financijskih tržišta	+0,10
Poboljšanja u sektoru prometa i turizma	+0,10
Daljnja reforma energetskog tržišta	+0,16
Transatlantsko partnerstvo za trgovinu i ulaganja	+0,26
Ostale mjere	+0,88
Ukupna korist	+2,80

Izvor: Berthold, B. (2016): Brexit – The Economic Impact, Institut der deutchen Wirtschaft Koln, Koln, str. 53

Sveukupno, razina BDP-a povećala bi se za 2,8 posto u 2030. g. u slučaju da Velika Britanija ostane unutar EU (Tablica 4-2). To je ekvivalentno najmanje 58,6 milijardi funti (u stalnim cijenama za 2015.), a bilo bi popraćeno sa 791.000 novih radnih mjesta.[32]

- Istraživanje Congdon (2014.)[33]

Congdon (2014) - studija koju je objavila UKIP - usmjerava isključivo na troškove EU članstva u Velikoj Britaniji. Uključene su različite kategorije troškova:

[32] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 53
[33] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 53-54

1. Pretpostavlja se izravni fiskalni trošak, tj. Bruto financijski doprinos proračunu EU u iznosu 1,25 posto BDP-a. Kratka napomena opravdana je ovom procjenom: brojke nisu prilagođene povratnim tokovima iz EU proračuna u Velikoj Britaniji. Iznos od 1,25 posto se čini previsok, ako su korišteni službeni podaci

2. Neizravni troškovi sažeti su pod nekoliko naslova, uključujući troškove regulacije (6 posto BDP-a) i troškova pogrešnog dodjeljivanja resursa (3,25 posto BDP-a).

- troškovi regulacije su više ili manje grubo procijenjeni pomoću citata od trećih strana, na primjer, Peter Mandelson i Günter Verheugen (Congdon, 2012, 16).
- troškovi pogrešnog dodjeljivanja resursa proizlaze iz CAP (0,5 posto od BDP) i ostalih protekcionizma EU-a u proizvodnji zbog preusmjeravanja trgovine te su procijenjeni od Minforda i sur. (2005) da bi bili u skupini od 3 posto BDP-a.
- ostali neizravni troškovi (3/8 posto BDP - a) su troškovi izgubljenih radnih mjesta, jer prema ovoj studiji imigranti iz novih država članica su preoteli radna mjesta subjektima rođenim u Britaniji. Troškovi se izračunavaju pomoću brojke iz studije koju je proveo predsjednik Migracijskog savjetovanja.
- Dva daljnje manja boda su troškovi otpada, prijevare i korupcije (3/8 posto BDP-a) i potencijalni troškovi potencijalnih obveza (1/4 posto), što uključuje troškove "pogodnosti turizma" plus dodatak za eventualnu dokapitalizaciju EIB-a i drugih institucija EU-a.

Sveukupno, autor izračunava ukupne troškove članstva u Velikoj Britaniji za članstvo u EU na oko 11,5 posto BDP-a ili oko 185 milijardi funti godišnje.

- Istraživanje Minford i sur.[34]

Minford i sur. je starije istraživanje koje ima slične temelje kao i istraživanje od Congdon (2014.), budući da se autori fokusiraju na troškovnu stranu članstva u EU. Koriste modele opće ravnoteže u ograničenoj mjeri, ali uglavnom koriste postojeća istraživanja kako bi dobili rezultate.

[34] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 55

Njihove procjene uključuju iduće stavke:

1. Neto doprinos Velike Britanije proračunu EU je 0,4 posto BDP-a, sličnog iznosa kao u proračunu EU 2014. godine.

2. Troškovi proizvodnje za trgovinu (kako ih autori nazivaju) rastu zbog činjenice da je EU carinska unija koja nameće carinske tarife i druge trgovinske barijere na uvoz iz trećih zemalja. Kao rezultat toga, cijene za proizvedene proizvode imaju tendenciju da budu veće u EU (a trgovina je preusmjerena od trećih zemalja u zemlje članice EU). Minford i sur. nastoje uhvatiti negativan utjecaj blagostanja viših cijena u EU koristeći rezultate drugih istraživanja za njihovu procjenu na temelju modela. Odredili su da su troškovi proizvodnje od 2,5 do 3 posto BDP-a

3. Troškovi zajedničke poljoprivredne politike EU (CAP) procjenjuju se na 0,3 do 0,5 posto BDP-a. Ovi troškovi nastaju zbog toga što zajednička poljoprivredna politika povećava cijene hrane iznad svjetskih cijena. Ova procjena je izvedena iz istraživanja temeljenih na modelima i opisana je kao "prilično tipična procjena od dostupnih raspona".

Sveukupno, Minford i sur. procjenjuju da će trajni troškovi članstva Velike Britanije biti u rasponu od 3,2 do 3,7 posto BDP-a. Prema riječima autora, teško je identificirati kompenzacijske ekonomske pogodnosti članstva u EU. Britanski potrošači navodno neće imati koristi od potencijalno mogućeg jedinstvenog tržišta usluga jer već uživaju konkurentne cijene usluga, zbog visoko konkurentnog tržišta.

Prema autorima bi se mogli pojaviti znatni potencijalni budući troškovi zbog buduće harmonizacije, dijeljenja mirovina i članstva u eurozoni. Elementi harmonizacije su stopa sindikalne organizacije, prosječna izravna stopa poreza za radnike, stopa poreza i doprinosa koju plaćaju poslodavci i stopa nezaposlenosti. Koristeći Liverpoolski makroekonomski model Liverpoola za Veliku Britaniju, procjenjuje se gubitak proizvodnje između 6 posto (djelomična harmonizacija) i 25 posto (ukupno usklađivanje).[35]

[35] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 55-56

4.2. Glavni zaključci

Raspon procjena potencijalnih gospodarskih posljedica Brexita (izvedeno uglavnom iz unaprijed promišljenih ex ante procjena) nevjerojatno je širok:[36]

1. Najpesimističnija studija zaključuje da je BDP UK-a oko 11,5 posto lošiji zbog članstva u EU. Obrnuto, povlačenje iz EU bi značilo povećanje britanskog BDP-a od strane iste red veličine.

2. Druga ekstremnost pokriva studije predstavljene u sljedećem odjeljku koje procjenjuju moguće prednosti članstva u Velikoj Britaniji u EU u raspon od 20 posto (BDP po glavi stanovnika) i više. U slučaju Brexit-a, značajan dio ove koristi će nestati (ovisno o post-izlazu Integracijske aranžmane) i tako pretvoriti u trošak za Veliku Britaniju.

Doseg u rasponu od više od 30 postotnih bodova svakako se čini prilično zapanjujućim. To se može objasniti značajno različitim metodama, različitim pretpostavkama i različitim aspektima koji su uključeni. Dodatak se očituje pregledom ključnih karakteristika svake studije. Ovaj pregled pokazuje da se pristupi kao i pokrivenost relevantnih aspekata značajno se razlikuju.

Očito je da samo studije koje uključuju pozitivne i negativne učinke Brexita pružaju značajnu osnovu za sažimanje zaključaka. Na pozitivnoj strani, fiskalne štednje tokom (djelomičnog) ukidanja doprinosa EU-a i prouzročenih nižih ekonomskih poremećaja, po potencijalno nižim barijerama vanjske trgovine i nedostatka CAP-a nakon Brexita, mogu biti relevantne. Na negativnoj strani, osim osnovnih gubitaka zbog smanjenja trgovinske integracije, budući gubitci uslijed nedozvoljenih novih trgovinskih sporazuma EU-a također imaju ulogu smanjenja netarifnih barijera na unutarnjem tržištu. Studije koje procjenjuju samo pozitivne učinke Brexit-a, (tj. negativne učinke vezane uz troškove članstva u EU) mogu poslužiti kao usmjerena ilustracija ovog posebnog aspekta, ovisno o tome kolika je njihova točnost.

Na temelju pouzdanijih i sveobuhvatnih ex ante studija i metoda, određeni konsenzusi se pojavljuju o potencijalno realističnom rasponu ekonomskim troškovima Brexita. Nekoliko je recenzija postojećih studija slično glavnim zaključcima da se čini da ekonomski troškovi leže u niskoj jednoj znamenki raspona:[37]

[36] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 56
[37] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 57

1. CEBR sažima: „Najnezavisniji izgled ovih studija čini se da konvergira na trajni gubitak na UK- BDP između 1 i 3 posto kao rezultat izlaska iz Ujedinjenog Kraljevstva iz EU"

2. Studija CBI (2013, 79) zaključuje: "većina citiranih studija otkriva da mrežna korist od članstva u EU u Velikoj Britaniji iznosi oko 2 do 3 posto BDP-a ".

3. Njemački stručnjak za integraciju u EU navodi su da u većini slučajeva određeni gubici očekivani, ali ne i neizvedivi rizici.

4.3. Preostali rizici i neizvjesnosti

Metode primijenjene u gore prikazanim istraživanjima provedenim prije nego li je Velika Britanija odlučila izaći iz EU ne pokrivaju sve relevantne kanale kojima gospodarska integracija povećava razinu blagostanja. Stoga se postavlja pitanje je li umjereni zaključak posljednjeg dijela pretjerano optimističan i može li Brexit uzrokovati znatno veću ekonomsku štetu u Velikoj Britaniji. Međutim, ako pogledamo podatke u poglavlju 4.2 vidimo da Velika Britanija ima slabe temelje u ekonomskim terminima. Iako postoje široka i značajna teorijska razmatranja o različitim dodatnim učincima slobodne trgovine, raspoloživi empirijski dokazi su disperzirani. Također su općenitiji i manje usmjereni na europsku integraciju ili Brexit.
Prvo se sažimaju značajni, ali raspršeni dokazi dostupni za pojedinačne dodatne učinke trgovine ili ekonomske integracije na dobrobit i rast: relevantna istraživanja bazirana na budućim događajima ne mogu uključivati važne specifične statične i dinamičke učinke trgovine, za koje većina empirijska istraživanja pokazuju kako će značajno poboljšati dobrobit i/ili rast. Isto vrijedi i za dodatne pozitivne učinke ne trgovinske ekonomske integracije. Trenutačno ne postoji univerzalno prihvaćena metoda procjene budućnosti koja je dostupna za integriranje svih tih specifičnih učinaka na sveobuhvatan način.

Svi ovi pokušaji mogu biti kritizirani do određene mjere, ali sveukupni dokazi upućuju na to da bi Brexit mogao uzrokovati znatno lošiji gospodarski utjecaj u pesimističnom scenariju nego što se navodi u glavnom zaključku.[38]

[38] Berthold, B. (2016), ibidem, str. 58

5. PROCJENJENA REAKCIJA EU

5.1. Reakcija Europskog parlamenta

Konferencija predsjednika odobrila je prijedlog rezolucije čelnika četiri kluba zastupnika i Odbora za ustavna pitanja, u kojem definiraju uvjete za konačno odobrenje sporazuma o povlačenju Ujedinjene Kraljevine od strane Europskog parlamenta.

Prijedlog daje veliku važnost poštenom tretmanu građana država članica EU-27 i naglašava potrebu za uzajamnošću i nediskriminacijom između britanskih građana koji žive u Europskoj uniji i građana Europske unije koji žive u Velikoj Britaniji.

Ujedinjena Kraljevina mora nastaviti uživati sva svoja prava i poštivati sve svoje obveze u okviru Ugovora o EU dok je ne napusti, uključujući financijske obveze u okviru trenutnog dugoročnog proračuna EU, čak i ako one prelaze datum povlačenja. UK također mora nastaviti prihvaćati četiri slobode, pravnu nadležnost Europskog suda, opće proračunske doprinose i pridržavanje zajedničke trgovinske politike dok ne uzađe iz EU. Zastupnici inzistiraju na važnosti rješavanja pitanja granice između Irske i Sjeverne Irske.

„Uredan izlazak apsolutna je potreba i pretpostavka za bilo koje potencijalno buduće partnerstvo Europske unije i Ujedinjene Kraljevine. To je nediskutabilno. Privilegija članstva u Uniji dolazi s odgovornostima, a to znači jamčenje četiriju sloboda. One su spona; nedjeljive su“, izjavio je Antonio Tajani, predsjednik Europskog parlamenta.[39]

Klubovi zastupnika i Odbor za ustavna pitanja napomenuli su da bi bilo protiv EU zakona da Ujedinjena Kraljevina započne pregovore o mogućim trgovinskim sporazumima sa trećim zemljama prije izlaska iz EU, te da očekuju iskrenu suradnju Ujedinjene Kraljevine u pregovorima o EU propisima u drugim područjima dok ne izađe. Upozoravaju da bi bilateralni sporazumi između UK i jedne ili više zemalja članica EU-a, primjerice u pogledu financijskih institucija sa sjedištem u UK predstavljali kršenje EU ugovora.

[39] Europski parlament (2017): Brexit: Zastupnici definirali uvjete za odobravanje povlačenja UK [Internet], raspoloživo na: http://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/priorities/20160701TST34439/20170329IPR69014/brexit-zastupnici-definirali-uvjete-za-odobravanje-povlacenja-uk, [18.08.2017.].

„Za nas je prioritet čim prije dogovoriti prava građana. To treba biti prvi predmet pregovora. Građani ne smiju postati jeftina pogodba", izjavio je koordinator EP-a za Brexit, Guy Verhofstadt.

Zastupnici su odlučni da povlastice članstva u EU ne mogu biti iste za državu koja napusti EU. Buduća veza između EU i UK bi mogla biti pridruženost, prema prijedlogu koji su osmislili Manfred Weber iz EPP-a, Gianni Pittella iz S&D-a, Guy Verhofstadt iz ALDE-a, Philippe Lamberts i Ska Keller iz ZELENIH/ELA te predsjednica Odbora za ustavna pitanja Danuta Hübner. Takav sporazum bi zahtijevao kontinuirano poštivanje EU standarda od strane Ujedinjene Kraljevine u području okoliša, klimatskih promjena, borbe protiv izbjegavanja plaćanja i utaje poreza, tržišnog natjecanja te trgovinske i socijalne politike.

Zastupnici se slažu da razgovori o mogućim tranzicijskim dogovorima na temelju planova za buduće odnose EU-a i UK-a mogu započeti, ali samo kada i ako se postigne dobar napredak prema sporazumu o povlačenju. Budući sporazum o odnosima dviju strana može biti zaključen tek kada Ujedinjena Kraljevina napusti EU, a tranzicijski sporazum ne može trajati duže od tri godine.[40]

5.2. Smjernice Europskog vijeća za pregovore o „Brexitu“

- **Smjernice slijedom obavijesti Ujedinjene Kraljevine na temelju članka 50. UEU-a[41]**

Europsko vijeće 29. ožujka 2017. zaprimilo je obavijest Ujedinjene Kraljevine o njezinoj namjeri da se povuče iz Europske unije i Euratoma. Time se omogućuje otvaranje pregovora u skladu s Ugovorom.[42] Europske integracije Europi su donijele mir i blagostanje i omogućile dosad nezabilježenu razinu i opseg suradnje u pitanjima od zajedničkog interesa u svijetu koji se ubrzano mijenja. Stoga će opći cilj Unije u tim pregovorima biti očuvanje njezinih interesa, kao i interesa njezinih građana, poduzeća i država članica. Odlukom Ujedinjene Kraljevine o

[40] Europski parlament (2017): ibidem, [18.08.2017.].
[41] UEU - Ugovor o Europskoj Uniji, stupio na snagu 01.11.1993.
[42] Europsko Vijeće (2017): Smjernice Europskog vijeća (članak 50.) za pregovore o Brexitu, 29. travnja 2017., [Internet], raspoloživo na: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/29-euco-art50-guidelines-hr.pdf, [20.08.2017.].

izlasku iz Unije stvaraju se znatne neizvjesnosti koje mogu izazvati probleme, posebice u Ujedinjenoj Kraljevini, ali, u manjoj mjeri, i u drugim državama članicama. Građani koji su izgradili svoje živote na temelju prava koja ostvaruju britanskim članstvom u EU-u suočavaju se s mogućnošću gubitka tih prava. Poduzeća i drugi dionici izgubit će predvidivost i sigurnost koje pruža pravo EU-a. To će utjecati i na javna tijela. Imajući to na umu, moramo djelovati u fazama, dajući prednost urednom povlačenju. Nacionalna tijela, poduzeća i drugi dionici trebali bi poduzeti sve potrebne korake kako bi se pripremili za posljedice povlačenja Ujedinjene Kraljevine. Unija će tijekom tih pregovora zadržati svoje jedinstvo i jedinstveno djelovati s ciljem ostvarenja rezultata koji je pošten i pravičan za sve države članice te koji je u interesu svih njezinih građana. Bit će konstruktivna i trudit će se postići dogovor. To je u najboljem interesu obiju strana. Kako bi postigla taj cilj, Unija će naporno raditi, ali će se pripremiti i za to da bude u stanju uspješno vladati situacijom u slučaju da pregovori propadnu.

Ovim se smjernicama utvrđuje okvir za pregovore na temelju članka 50. UEU-a i utvrđuju opća stajališta i načela kojima će se Unija voditi tijekom pregovora. Europsko vijeće u tom kontekstu pozdravlja rezoluciju Europskog parlamenta od 5. travnja 2017. Europsko vijeće i dalje će se stalno baviti ovim pitanjem te će, prema potrebi, ažurirati ove smjernice tijekom pregovora. Pregovaračke smjernice će se u skladu s time prilagoditi.[43]

- **Temeljna načela**

1. Europsko vijeće i dalje će se oslanjati na načela utvrđena u izjavi šefova država ili vlada te predsjednika Europskog vijeća i predsjednika Europske komisije od 29. lipnja 2016. Ono ponovno naglašava svoju želju da se u budućnosti očuva blisko partnerstvo s Ujedinjenom Kraljevinom. Nadalje, ponovno ističe da će se svaki dogovor s Ujedinjenom Kraljevinom morati temeljiti na ravnoteži prava i obveza i da će se njime morati osigurati ravnopravni uvjeti. Očuvanjem cjelovitosti jedinstvenog tržišta isključuje se sudjelovanje koje se temelji na sektorskom pristupu. Država koja nije članica Unije i koja ne ispunjava iste obveze kao članica ne može imati ista prava i uživati iste povlastice kao članica. U tom kontekstu Europsko vijeće pozdravlja priznanje britanske vlade da su četiri slobode jedinstvenog tržišta nedjeljive te da ne postoji mogućnost selektivnog pristupa. Unija će očuvati svoju autonomiju u vezi sa svojim postupkom donošenja odluka, kao i u vezi s ulogom Suda Europske unije.

[43] Europsko Vijeće (2017), ibidem, [20.08.2017.].

2. Pregovori na temelju članka 50. UEU-a vodit će se transparentno i u jednom paketu. U skladu s načelom da se ni o čemu nije postigao dogovor dok se o svemu ne postigne dogovor, pojedinačna pitanja ne mogu se zasebno rješavati. Unija će s ujedinjenim stajalištima pristupiti pregovorima i s Ujedinjenom Kraljevinom surađivat će isključivo na načine koji su utvrđeni u ovim smjernicama i u pregovaračkim smjernicama. Stoga, kako se ne bi potkopao položaj Unije, neće postojati mogućnost zasebnih pregovora između pojedinačnih država članica i Ujedinjene Kraljevine o pitanjima koja se odnose na povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Unije.

3. Prethodno navedena temeljna načela trebala bi se jednako primjenjivati na pregovore o urednom povlačenju, na preliminarne i pripremne rasprave o okviru za budući odnos i na sve oblike prijelaznih aranžmana.[44]

- **Postupni pristup pregovorima**

4. Na datum povlačenja Ugovori će se prestati primjenjivati na Ujedinjenu Kraljevinu, na one njezine prekomorske zemlje i područja koji su trenutačno pridruženi Uniji, kao i na područja za čije je vanjske odnose odgovorna Ujedinjena Kraljevina. Pregovorima se prvenstveno želi osigurati uredno povlačenje Ujedinjene Kraljevine kako bi se smanjila neizvjesnost, a problemi prouzročeni tom iznenadnom promjenom sveli na najmanju moguću mjeru. S tom će se namjerom u prvoj fazi pregovora nastojati:

– građanima, poduzećima, dionicima i međunarodnim partnerima osigurati što je više moguće jasnoće i pravne sigurnosti u pogledu neposrednih učinaka povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Unije;

– urediti odvajanje Ujedinjene Kraljevine od Unije, kao i oslobođenje od svih prava i obveza koje za Ujedinjenu Kraljevinu proizlaze iz obveza koje je preuzela kao država članica.

Europsko vijeće pomno će pratiti napredak i odrediti kada je on postigao dovoljnu razinu kako bi započela sljedeća faza pregovora.

5. Iako se sporazum o budućem odnosu između Unije i Ujedinjene Kraljevine može kao takav finalizirati i sklopiti tek kada Ujedinjena Kraljevina postane treća zemlja, člankom 50. UEU-a zahtijeva se da se u aranžmanima za povlačenje u obzir uzme okvir za njezin budući odnos s

[44] Europsko Vijeće (2017), ibidem, [20.08.2017.].

Unijom. U tu bi se svrhu tijekom druge faze pregovora na temelju članka 50. UEU-a trebalo utvrditi opće razumijevanje o okviru za buduće odnose. Spremni smo započeti preliminarne i pripremne rasprave u tu svrhu u kontekstu pregovora na temelju članka 50. UEU-a čim Europsko vijeće odluči da je u prvoj fazi postignut zadovoljavajući napredak u pogledu aranžmana za uredno povlačenje.

6. Pregovorima se, u mjeri u kojoj je to potrebno i pravno moguće, ujedno mogu nastojati utvrditi prijelazni aranžmani koji su u interesu Unije i, prema potrebi, osigurati poveznice prema predviđenom okviru za budući odnos s obzirom na ostvaren napredak. Svi takvi prijelazni aranžmani moraju biti jasno definirani, vremenski ograničeni i podložni učinkovitim mehanizmima za izvršavanje. Ako se ukaže potreba za razmatranjem vremenski ograničenog produljenja u pogledu pravne stečevine Unije, bit će potrebno primijeniti postojeće regulatorne, proračunske, nadzorne i pravosudne instrumente i strukture, kao i one za izvršavanje.

7. Dvogodišnji vremenski okvir utvrđen člankom 50. UEU-a završava se 29. ožujka 2019.[45]

- **Dogovor o aranžmanima za uredno povlačenje**

8. Pravo svih građana EU-a te pravo članova njihovih obitelji da žive, rade ili se obrazuju u bilo kojoj državi članici EU-a jedan je od temeljnih aspekata Europske unije. Zajedno s drugim pravima predviđenima pravom EU-a navedeno pravo utječe na živote i izbore milijuna ljudi. Prvi prioritet pregovorâ bit će dogovor o recipročnim jamstvima da će na datum povlačenja biti zaštićeni status i prava koja proizlaze iz prava EU-a onih građana EU-a i Ujedinjene Kraljevine i njihovih obitelji na koje utječe povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Unije. Takva jamstva moraju biti učinkovita, izvršiva, nediskriminirajuća i sveoubuhvatna, što obuhvaća i pravo stjecanja trajnog boravišta nakon neprekinutog razdoblja od pet godina zakonitog boravka. Građani bi trebali moći ostvarivati svoja prava putem urednih i jednostavnih upravnih postupaka.

9. Osim toga, izlazak Ujedinjene Kraljevine iz Unije utjecat će na poduzeća u EU-u koja trguju s Ujedinjenom Kraljevinom i posluju u njoj te na poduzeća u Ujedinjenoj Kraljevini koja trguju s Unijom i posluju u njoj. Slično tome, on može utjecati na ona poduzeća koja su temeljem pretpostavke da će Ujedinjena Kraljevina ostati članica EU-a sklopila ugovore i

[45] Europsko Vijeće (2017), ibidem, [20.08.2017.].

poslovne aranžmane ili koja sudjeluju u programima koje financira EU-a. U okviru pregovora trebalo bi nastojati spriječiti da u trenutku kada se Ugovori prestanu primjenjivati na Ujedinjenu Kraljevinu nastane pravni vakuum te bi, koliko je moguće, trebalo nastojati riješiti problem neizvjesnosti.

10. Jedinstvenim financijskim dogovorom, što obuhvaća pitanja koja proizlaze iz višegodišnjeg financijskog okvira, kao i ona u vezi s Europskom investicijskom bankom (EIB), Europskim fondom za razvoj (ERF) i Europskom središnjom bankom (ESB), trebali bi osigurati da i Unija i Ujedinjena Kraljevina poštuju obveze koje proizlaze iz cijelog razdoblja članstva Ujedinjene Kraljevine u Uniji. Tim bi dogovorom trebalo obuhvatiti sve obveze, što obuhvaća nepredviđene obveze.

11. Unija dosljedno podupire cilj mira i pomirenja sadržan u Sporazumu na Veliki petak u svim njegovim dijelovima, a daljnje pružanje potpore postignućima, dobrobitima i preuzetim obvezama u okviru mirovnog procesa te njihova zaštita i dalje će biti od iznimne važnosti. S obzirom na jedinstvene okolnosti na otoku Irskoj bit će potrebna fleksibilna i domišljata rješenja, među ostalim kako bi se izbjegla uspostava „tvrde" granice, istovremeno poštujući cjelovitost pravnog poretka Unije. Unija bi u tom kontekstu ujedno trebala priznati postojeće bilateralne sporazume i aranžmane između Ujedinjene Kraljevine i Irske koji su u skladu s pravom EU-a.

12. Unija bi se s Ujedinjenom Kraljevinom trebala dogovoriti o aranžmanima u vezi sa suverenim bazama Ujedinjene Kraljevine na Cipru te u tom pogledu priznati bilateralne sporazume i aranžmane između Republike Cipra i Ujedinjene Kraljevine koji su u skladu s pravom EU-a, osobito u pogledu zaštite prava i interesa onih građana EU-a koji imaju boravište ili rade u suverenim bazama.[46]

13. Nakon povlačenja Ujedinjena Kraljevina više neće biti obuhvaćena sporazumima koje je sklopila Unija ili koje su sklopile države članice djelujući u njezino ime ili koje su sklopile Unija i države članice djelujući zajedno. Unija će i dalje imati svoja prava i obveze u vezi s međunarodnim sporazumima. U tom pogledu Europsko vijeće očekuje da će Ujedinjena Kraljevina poštovati svoj udio u svim preuzetim međunarodnim obvezama ugovorenima u kontekstu njezina članstva u EU-u. U takvim bi slučajevima s Ujedinjenom Kraljevinom

[46] Europsko Vijeće (2017), ibidem, [20.08.2017.].

trebalo voditi konstruktivan dijalog o mogućim zajedničkim pristupima u vezi s odgovarajućim trećim zemljama partnerima, međunarodnim organizacijama i konvencijama.

14. Sporazumom o povlačenju trebala bi se također rješavati potencijalna pitanja koja proizlaze iz povlačenja u drugim područjima suradnje, što obuhvaća pravosudnu suradnju, izvršavanje zakonodavstva i sigurnost.

15. Iako pitanje budućih lokacija sjedištâ agencija i ustanova EU-a smještenih u Ujedinjenoj Kraljevini trebaju brzo riješiti 27 država članica, trebalo bi osmisliti aranžmane kojima će se olakšati njihovo preseljenje.

16. Za sve sudske postupke koji se na datum povlačenja vode pred Sudom Europske unije, a u kojima sudjeluje Ujedinjena Kraljevina ili fizičke ili pravne osobe u Ujedinjenoj Kraljevini, trebalo bi osmisliti aranžmane kojima će se osiguravati pravna sigurnost i jednako postupanje. Sud Europske unije trebao bi ostati nadležan za donošenje presuda u tim postupcima. Slično tome, trebalo bi osmisliti aranžmane za upravne postupke koji se na datum povlačenja vode pred Europskom komisijom i agencijama Unije, a u kojima sudjeluje Ujedinjena Kraljevina ili fizičke ili pravne osobe u Ujedinjenoj Kraljevini. Osim toga, trebalo bi predvidjeti aranžmane za mogućnost upravnih ili sudskih postupaka koji će se nakon izlaska pokrenuti u vezi s činjenicama koje će nastati prije datuma povlačenja.[47]

17. Sporazumom o povlačenju trebali bi biti obuhvaćeni odgovarajući mehanizmi za rješavanje sporova i izvršavanje u vezi s primjenom i tumačenjem sporazuma o povlačenju i opisani institucionalni aranžmani kojima će se omogućiti donošenje mjera potrebnih za rješavanje situacija koje nisu predviđene sporazumom o povlačenju. To bi trebalo učiniti vodeći računa o interesima Unije u vezi s učinkovitom zaštitom njezine autonomije i njezina pravnog poretka, što obuhvaća ulogu Suda Europske unije.

- **Preliminarne i pripremne rasprave o okviru za budući odnos unije i Ujedinjene Kraljevine**

18. Europsko vijeće pozdravlja i dijeli želju Ujedinjene Kraljevine za uspostavom bliskog partnerstva između Unije i Ujedinjene Kraljevine nakon njezina izlaska. Premda odnos između Unije i države koja nije država članica ne može ponuditi iste koristi kao članstvo u

[47] Europsko Vijeće (2017), ibidem, [20.08.2017.].

Uniji, snažne i konstruktivne veze i dalje su u interesu obiju strana te bi trebale obuhvaćati više od trgovine.

19. Britanska vlada naznačila je da neće nastojati ostati dijelom jedinstvenog tržišta, no da bi voljela raditi na ambicioznom sporazumu o slobodnoj trgovini s Europskom unijom. S obzirom na interese Unije, Europsko vijeće spremno je inicirati rad na sporazumu o trgovini, koji bi trebao biti finaliziran i sklopljen nakon što Ujedinjena Kraljevina više ne bude država članica.

20. Svaki sporazum o slobodnoj trgovini trebao bi biti uravnotežen, ambiciozan i širokog obuhvata. No sporazum o slobodnoj trgovini ne može se izjednačiti sa sudjelovanjem u jedinstvenom tržištu ili njegovim dijelovima jer bi to potkopalo cjelovitost i pravilno funkcioniranje jedinstvenog tržišta. Njime se moraju osigurati ravnopravni uvjeti, posebice u pogledu tržišnog natjecanja i državne pomoći te, u tom pogledu, obuhvatiti zaštitne mjere protiv nepoštenih konkurentskih prednosti omogućenih, među ostalim, poreznim, socijalnim, okolišnim i regulatornim mjerama i praksama.

21. Svakim budućim okvirom trebali bi se štititi financijska stabilnost u Uniji te poštovati njezini regulatorni i nadzorni režim i norme te njihova primjena.

22. EU je spreman na uspostavu partnerstva u područjima koja nisu u vezi s trgovinom, osobito u području borbe protiv terorizma i međunarodnog kriminaliteta, kao i u području sigurnosti, obrane i vanjske politike.

23. Budućim partnerstvom moraju biti obuhvaćeni odgovarajući mehanizmi za izvršavanje i rješavanje sporova koji ne utječu na autonomiju Unije, osobito na njezine postupke donošenja odluka.[48]

24. Nakon što Ujedinjena Kraljevina izađe iz Unije, nijedan sporazum između EU-a i Ujedinjene Kraljevine ne smije se primjenjivati na područje Gibraltara bez sporazuma između Kraljevine Španjolske i Ujedinjene Kraljevine.

[48] Europsko Vijeće (2017), ibidem, [20.08.2017.].

- **Načelo lojalne suradnje**

25. Dok ne izađe iz Unije, Ujedinjena Kraljevina ostaje punopravna članica Europske unije te se na nju primjenjuju sva prava i obveze koje su navedene u Ugovorima i koje proizlaze iz prava EU-a, što uključuje načelo lojalne suradnje.

26. Europsko vijeće uviđa potrebu da se, u međunarodnom kontekstu, uzmu u obzir specifičnosti Ujedinjene Kraljevine kao države članice koja se povlači, pod uvjetom da ona poštuje svoje obveze i ostane lojalna interesima Unije dok god je članica. Slično tome, Unija očekuje da će Ujedinjena Kraljevina uvidjeti potrebu 27 država članica da se sastaju i raspravljaju o pitanjima povezanima sa situacijom nakon povlačenja Ujedinjene Kraljevine.

27. Dok god je Ujedinjena Kraljevina članica, sve tekuće aktivnosti EU-a moraju se i dalje što neometanije odvijati na razini 28 država članica. Europsko vijeće i dalje će predano i ambiciozno poticati prioritete koje si je Unija postavila. Pregovori s Ujedinjenom Kraljevinom odvijat će se odvojeno od tekućih aktivnosti Unije te ne utječu na njihov napredak.[49]

[49] Europsko Vijeće (2017), ibidem, [20.08.2017.].

6. ZAKLJUČAK

Kao što se može vidjeti iz ovoga rada, izlazak Velike Britanije iz EU uvelike će doprinijeti mijenjanju svjetske politike i stvaranju novonastalih događaja glede financijskih i gospodarskih situacija na tržištu svjetskih razmjera. Još uvijek se novonastala promjena nije privela samome kraju, stoga će daljnje novosti glede samog procesa izlaska, rezultirati značajnim reakcijama na pravno - političkim, gospodarskim i financijskim tržištima.

Zbog novonastale situacije VB će morati pokrenuti proces ponovnog niza pregovora sa zemljama unutar EU i izvan nje, kako bi postigla nove sporazume i obnovila gospodarske odnose sa svim državama s kojima želi ostvariti neku poslovnu suradnju.

Naime, cjelokupna situacija, popraćena brojnim financijskim procesima kojima se dirigira svjetska politika, ostavit će svakako veliki utjecaj na odnose Velike Britanije i ostatka svijeta u ekonomskom i političkom smislu. U narednim godinama ćemo svjedočiti procesu djelovanja Brexita koji će se očitovati na sva područja bitna za internacionalno poslovanje Velike Britanije i međudržavne odnose.

LITERATURA

Knjige, časopisi i članci:

1. Berthold, B. (2016): Brexit – The Economic Impact, Institut der deutchen Wirtschaft Koln, Koln, str. 38-58

2. Figenwald, V. (2016.): Nakon Brexita, Lider, br. 562, str. 64-65

Izvori s Interneta:

1. Europska komisija (2017): Članak 50. Ugovora o Europskoj uniji – dokument s najčešćim pitanjima, [Internet], raspoloživo na: europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-648_hr.pdf, [06.07.2017.].

2. Europski parlament (2017): Ograničenja u pregovorima o Brexitu, [Internet], raspoloživo na: https://www.europarltv.europa.eu/hr/programme/eu-affairs/red-lines-on-brexit-negotiations-1, [17.08.2017.].

3. Europski parlament (2017): Brexit: Zastupnici definirali uvjete za odobravanje povlačenja UK [Internet], raspoloživo na: http://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/priorities/20160701TST34439/20170329IPR69014/brexit-zastupnici-definirali-uvjete-za-odobravanje-povlacenja-uk, [18.08.2017.].

4. Europsko Vijeće (2017): Smjernice Europskog vijeća (članak 50.) za pregovore o Brexitu, 29. travnja 2017., [Internet], raspoloživo na: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/29-euco-art50-guidelines-hr.pdf, [20.08.2017.].

POPIS TABLICA

Tablica 1: Detaljni rezultati Ottaviano i sur. 12

Tablica 2: Rezultati PwC istraživanja – BDP.....19

Tablica 3: Rezultati PwC istraživanja – zapošljavanje.....20

Tablica 4: Potencijalne koristi za Veliku Britaniju od budućeg napretka EU vezano uz sporazume o slobodnoj trgovini i integracije unutarnjeg tržišta.....25

SAŽETAK

U završnom radu istražen je pravno-politički proces izlaska Velike Britanije iz Europske unije (Brexit) te utjecaj na globalni gospodarski i financijski sustav. Pregovori o uređenom povlačenju moraju se završiti u roku od dvije godine od trenutka aktivacije članka 50. od strane Velike Britanije. Ako se u tom razdoblju ne postigne sporazum, na državu koja se povlači, prestat će se primjenjivati postojeći Ugovori. U pravno-političkom smislu Europska unija donijeti će smjernice na temelju zajedničkog interesa Europske unije i njezinih država članica te odrediti opća načela kojih će se EU pridržavati tijekom pregovora.

Na gospodarskom i financijskom području, dan nakon referenduma na kojem su građani Velike Britanije odlučili izaći iz EU, došlo je do snažnih poremećaja što se najviše odrazilo na vrijednost britanske funte koja je zabilježila najveći pad u posljednjih 31 godinu, a pad se osjetio i na svim relevantnim i manje relevantnim svjetskim burzama.

Raspon procjena potencijalnih gospodarskih posljedica Brexita (izvedeno uglavnom iz unaprijed promišljenih ex ante procjena) nevjerojatno je širok. Najpesimističnija studija zaključuje da je BDP UK-a oko 11,5 posto lošiji zbog članstva u EU. Obrnuto, povlačenje iz EU bi značilo povećanje britanskog BDP-a od strane iste red veličine. Druga ekstremnost pokriva studije predstavljene u sljedećem odjeljku koje procjenjuju moguće prednosti članstva u Velikoj Britaniji u EU u raspon od 20 posto (BDP po glavi stanovnika) i više. U slučaju Brexit-a, značajan dio ove koristi će nestati (ovisno o post-izlazu Integracijske aranžmane) i tako pretvoriti u trošak za Veliku Britaniju.

Ključne riječi: Brexit, referendum, gospodarstvo

SUMMARY

In this bachelor thesis, the legal-political process of leaving the United Kingdom from European Union (Brexit) and the impact on the global economic and financial system has been explored. Negotiated withdrawal negotiations must be completed within two years of the moment of activation of Article 50 by the United Kingdom. If no agreement is reached in that period, the existing Treaties will cease to be applied to the withdrawing state. In a legal and political sense, the European Union will provide guidelines on the basis of common interests of the European Union and its member states and set out the general principles that the EU will adhere to during the negotiations.

The day after the referendum on which the UK citizens decided to leave the EU, there were strong disruptions in the economic and financial sector which was the most reflected to the value of the British pound, which had the highest decline in the last 31 years and that decline was felt at all relevant and less relevant global stock exchanges.

The range of estimates for the potential economic consequences of a Brexit (derived mostly from forward looking ex ante estimates) is amazingly wide. The most pessimistic study concludes that the UK is about 11.5 percent of GDP worse-off because of EU membership. Conversely, a withdrawal from the EU would mean an increase in British GDP by the same order of magnitude. The other extreme is covered by studies presented in the following section that estimate the possible benefits of the UK's EU membership to be in the range of 20 percent (GDP per capita) and more. In case of a Brexit, a significant part of this benefit would vanish (depending on post-exit integration arrangements) and thus turn into a cost for the UK.

Key words: Brexit, referendum, economy